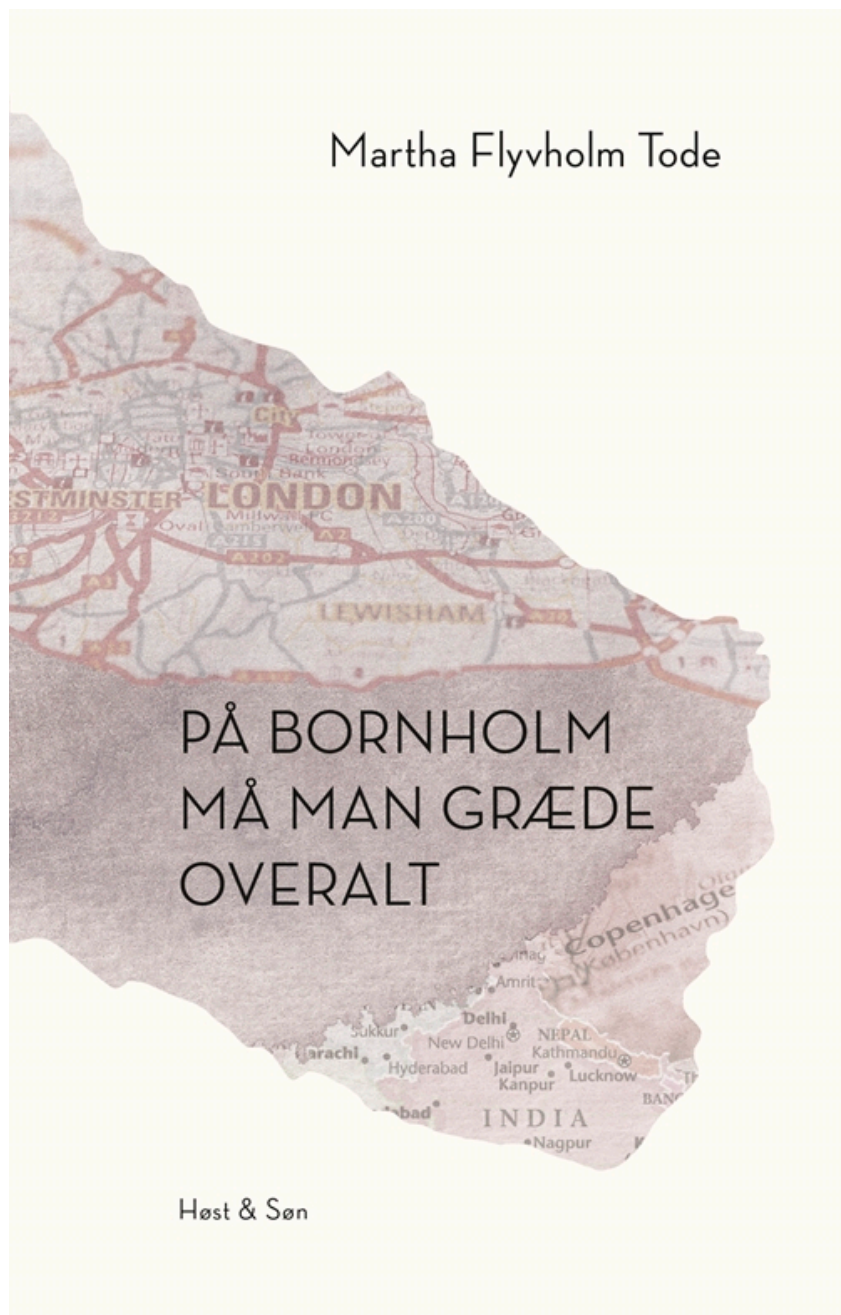

Martha Flyvholm Tode

PÅ BORNHOLM
MÅ MAN GRÆDE
OVERALT

Høst & Søn

MARTHA FLYVHOLM
TODES:

PÅ BORNHOM MÅ
MAN GRÆDE OVERALT

Af: Patrick Hellman, Martin Kudahl,
Maja Kern, Marie Guul og Anne
Mortensen

LITTERATURGUIDE

En håndbog til læreren i udskoling

Indhold

Indledning.....	2
Realisme som genre.....	3
Eksempler på opgaver til at reflektere over realisme som litterær genre.....	3
Før læsningen.....	4
Elevopgave:.....	4
Bogens omslag og bagside:.....	4
Bogens indhold:.....	4
Under læsningen.....	5
Elevopgave:.....	5
Elevopgave:.....	5
Detektivopgave:.....	5
Undrende spørgsmål, som man kan stille til eleverne:.....	5
Efter læsningen.....	5
TEMA:.....	5
Elevopgave:.....	6
Elevopgave:.....	6
Elevopgave:.....	6
Elevopgave:.....	6
SPROG:.....	6
Elevopgave:.....	6
Elevopgave:.....	6
Elevopgave:.....	6
Elevopgave:.....	7
PERSONKARAKTERISTIK:.....	7
Elevopgave:.....	7
Forslag til alternative synsvinkler.....	7
MILJØ:.....	7
Eleverne kan besvare:.....	8
Elevopgave:.....	8
Romanens slutning:.....	8
Elevopgave:.....	8
Elevopgave:.....	8

Elevopgave:.....	8
PERSPEKTIVERING.....	8
Litteraturliste	9

Indledning

Hvad gør man, når det værst tænkelige sker? Hvad er det værst tænkelige egentlig? Og hvad stiller man op med sig selv, når man føler sig tom og følelsesløs?

”På Bornholm må man græde overalt” er en smuk og sikker debutroman af Martha Flyvholm Tode. Marias papfar dør, og mens forfatteren minimalistisk skriver Marias meget forskellige familiemedlemmer og venner tydeligt frem via deres sprog, deres handlemåder, deres tanker om, hvad Maria burde gøre med sin sorg, så får hun på samme måde Maria til at forsvinde. Sorg tager tid, og dette oplever Maria på sin helt egen måde. Man mister blandt andet stemmen, hvilket gør sorg svært at snakke om. Især når ens bedste veninde er i Asien og ens kæreste bor i London. Af samme grund tegner Maria verden, som hun synes, den burde se ud. Men sådan er virkeligheden ikke, hvilket hun minder sig selv om, og derfor tegner hun den efterfølgende, som hun husker den. Man kan nemlig ikke selv bestemme virkeligheden.

”På Bornholm må man græde overalt” er en håndbog i overlevelse, men det er samtidig en kompleks roman, som kan en masse hvad angår både form og indhold.

Litteraturarbejdet med denne roman kan lede i mange retninger, og lærerens opgave vil primært bestå i at være lydhør overfor elevernes input og samtidig fastholde opmærksomheden på teksten. Romanen er fyldt med spændende personer og tematikker. Allerede forsiden, hvor Bornholm er afbilledet, men på en ny måde, kan fange interessen hos mange af romanens læsere. Litteraturguiden repræsenterer en fortolkning og et særligt blik på teksten, og er i høj grad opbygget som en trin-for-trin vejledning, der leder eleverne hen imod et rigtigt svar. Af samme grund er der også indlagt mange elevopgaver. Disse kan læreren dog plukke af, og bruge i den lærerfaglige fordybelse, der ligger til grund for litteraturarbejdet og som kan afstemmes efter elevernes niveau og interesser.

Litteraturguiden er inddelt i fire dele;

- Realisme som genre
- Før læsning
- Under læsning
- Efter læsning

Realisme som genre

“Realistisk er således den litteratur, der beror på, at læseren, tilhøreren eller tilskueren basalt genkender indholdet som mulig virkelighed og menneskelig handlen.” Sådan beskrives realisme genren af Den Store Danske, og dermed kan vi konkludere, at “På Bornholm må man græde overalt er en roman skrevet i selv samme genre.

Martha Flyvholm Todes roman er i den grad realistisk. Døden rammer os alle. Sorgen rammer os alle og det at miste nogen, rammer i den grad størstedelen af os, på et eller andet tidspunkt i livet. Det er højst sandsynligt, og heldigvis, ikke alle elever i udskolingen, som har mistet sin papfar. Men der er mange der har mistet nogen eller noget for den sags skyld. Realistisk er den i hvert fald.

Som optakt til romanforløbet kan læreren holde et kort oplæg om begrebet realisme. Her er en kort gennemgang af begrebet, som kan bruges til inspiration.

Til nutidens unge, kan en gennemgang af begrebet realisme være en nødvendighed. Begrebet bruges i to betydninger.

1. Realistiske træk inden for litteraturen til alle tider. Aristoteles beskrev begrebet mimesis, som er det græske ord for efterligning. Det vil sige, at realisme i den mimetiske tradition ses som en efterligning af virkeligheden, og ikke en afspejling. Virkelighedsforståelsen er en konstruktion, som ændrer sig historisk. Som eksempel kan man nævne eksistensen af det overnaturlige og det realistiske, som man ser side om side i både det græske drama og i meget af Middelalderens kunst. Dette kan man, da gudernes eksistens i disse samfund ses som et faktum og derfor ikke noget, som er overladt til den enkeltes tro eller tvivl.
2. Efter reformationen betød sekulariseringen en ændret opfattelse af virkeligheden. Realismen ses på den anden side, som en litterær periode i anden halvdel af det 19. århundrede, som inspirerede til andre retninger eksempelvis nyrealismen, psykologisk realisme, social realisme og naturalisme. Forfatteren skal være upartisk og give en sand og objektiv skildring af virkeligheden. Fortælleren for denne form for realisme, Edvard Brandes, lægger dog også vægt på, at virkeligheden også skal formidles kunstnerisk.

I dag kender man den realistiske genre gennem blandt andre Jan Sonnergaard og Kim Fupz Aakeson, som begge skriver om almindelige menneskers almindelige liv med en overvægt af tilværelsens skyggesider. De sætter spejl op for virkeligheden, undersøger den og omformulerer til kunst.

Eksempler på opgaver til at reflektere over realisme som litterær genre

- Find eksempler på realistiske ungdomsromaner.
- Find eksempler på fantasyromaner.
- Find ligheder og forskelle mellem de to genrer.

Før læsningen

Inden eleverne går i gang med læsningen af ”På Bornholm må man græde overalt”, er det vigtigt at få aktiveret deres baggrundsviden. Hvad kender de til genren? Og i forlængelse heraf, hvad de forventer af ”På Bornholm må man græde overalt”.

For at anspore eleverne skal de således lægge ud med at undersøge bogen udenpå og indeni uden at læse noget. Giv eleverne et par minutter til at studere forsiden og bladre lidt i bogen. Spørg ind til, hvad de tror, den handler om ud fra dette første møde. Alle skal nedskrive deres tanker om romanen på baggrund af jeres billedsamtale.

Elevopgave

Inden eleverne går i gang med at kigge på omslaget, kan det være en fordel at undersøge forfatterens biografi og forfatterskab. Herved får man et indtryk af, hvem forfatteren er og hvilke andre litterære tekster forfatteren har lavet, hvis der er lavet noget.

Bogens omslag og bagside

Kig på titlen på bogen. Beskriv hvordan den fremstår. Hvor står den henne på bogen? Hvilken type skrift? Er det stort eller småt? Farver og form? Her kan man efterfølgende kigge på forfatterens navn og hvor det står i forhold til titlen. Tal om, hvad titlen ”På Bornholm må man græde overalt” kan betyde?

Kig nu på selve forsiden. Hvilke motiver og mønstre er der? Hvilke farver og former er der? Hvor på forsiden er motiverne henne? Hvilket indtryk får man af bogens omslag? Hvad kan det betyde, at på Bornholm ser man også København, Indien og London? Skriv ned, hvilke tanker det sætter hos dig.

Nu til bagsiden. Er det samme motiv og mønster her? Hvilke farver er det brugt? Er der tekst? Hvis ja, beskriv tekstens farve, form og fylde. Tal om det der står på bagsiden. Hvad betyder dette?

Bogens indhold

Layoutet på siderne og opbygning:

- Hvad bemærker I når I bladrer bogen igennem? Skriv ned, hvad I iagttager.
- Hvordan er bogens kapitler inddelt? De er markeret med; 1. del, 2. del osv. Hvorfor er det det? Hvad gør det? Tal om længden på bogen. Sideantal. Tal også om bogens størrelse, ”På Bornholm må man græde overalt” er en relativt lille bog, hvorfor er den det og hvilket indtryk får læseren?
- For hver del (kapitel) er der et citat. Tal om dette. Hvor er citatet fra? Hvad gør det for læseren, hvilket indtryk får man af kapitlets indhold?
- I bogen er der direkte tale og der bliver sendt breve. Hvad betyder dette og hvilket indtryk får læseren?

Under læsningen

Elevopgave

Mens eleverne læser bogen, skal de »skygge« Maria. De skal således notere sig, hvad Maria foretager sig og beskrive hendes handlinger og udtalelser. Derudover skal de notere sig, hvad Maria tænker og føler i de forskellige situationer, og hvad andre aktører kommenterer i løbet af romanen.

Eleverne kan benytte sig af det nedenstående "flerkoloneskema", så de har overblik over Maria i forskellige situationer.

Hovedpersonens handlinger	Hovedpersonens udtalelser	Hovedpersonens tanker	Hovedpersonens følelser	Kommentarer fra andre personer

Tip: Det er en god ide, at eleverne bliver gjort opmærksomme på, at de skal have flerkoloneskemaet ved siden af sig, mens de læser materialet.

Elevopgave

Detektivopgave

- Find et eller flere eksempler i bogen, hvor fortalt tid skifter. Husk at uddybe dette.
- Find eksempler i bogen, hvor Marias mor bliver beskrevet.
- Find eksempler i bogen, hvor Sylle bliver beskrevet.

Undrende spørgsmål, som man kan stille til eleverne

- Hvad sker der med Maria når miljøet skifter?
- Hvad gør det ved bogen, at den fortalte tid skifter?
- Hvorfor får vi ikke Marias alder at vide?
- Karakteriser samtalerne mellem Maria og Elliot.
- Hvorfor vil Maria ikke svare Amalie?

Efter læsningen

TEMA

Temaerne i bogen omhandler kærlighed, sorg og følelser, det er disse ting som Maria og de andre går og skal håndtere. Tema er et vigtigt analyseredskab at have kendskab til. Det kan medvirke til,

at de forstår teksten bedre, hvis de ved, hvilke temaer der er i teksten. Desuden kan det medvirke til, at deres andre analyseredskaber bliver ophøjet gennem deres forståelse af temaerne. Tematikken er som regel en vigtig del af teksten, fordi den er med til at forstærke det budskab som forfatteren vil ud med.

Elevopgave

Kig på teksten, find ud af hvilke temaer den indeholder og hvordan de bliver italesat?

Elevopgave

Eleverne skal sætte sig sammen i grupper og diskutere om de kender til andre bøger med disse tematikker, hvordan var disse bøger i forhold til denne (evt. forskelle og ligheder)

Elevopgave

Eleverne udvælger en 2-3 situationer fra bogen, som de vil lave et skuespil på, hertil skal de forsøge at udføre det, med fokus på tematikken og at få den til at stråle igennem.

Elevopgave

Snak om temaerne i små grupper og hvor i støder på dem i hverdagen, tag så op på klassen om hvorvidt de temaer går ind under realismen.

SPROG

Maria og de andre personer i bogen gør brug af forskelligt ordvalg og udtryksmåder, det giver et forskelligt og interessant samspil i teksten. Når det kommer til sprog og sproglige virkemidler, er det essentielt at kigge på ordvalg og hvordan forfatteren har bygget sin historie op. Derfor skal eleverne have fokus på ting som ordvalg, hvilken betydning forfatteren tillægger ordene og om hvorvidt sproget er formelt/uformelt/rigsdansk eller så mange andre muligheder.

Elevopgave

Eleverne skal kigge på, hvordan forfatteren har valgt at bruge og forme sproget i romanen, er det nutidsdansk eller ældre? Giv eksempler herpå og forklar hvilken betydning det har for historien.

Elevopgave

Med fokus på ordvalg, skal eleverne lave en liste over hvilke ordklasser der optræder hyppigt, er det specielle ord og kan de udskiftes med andre ord? Ville det ændre betydningen i sætningen, eller ville man læse teksten anderledes?

Elevopgave

Eleverne skal uddrage et lille afsnit, hvor de skal prøve at forklare, hvorfor de tror forfatteren har gjort brug af det ordvalg og så omskrive afsnittet med henblik på at give deres egen forklaring på hvordan det ændrer afsnittet, at de har valgt andre ord.

Elevopgave

Eleverne skal kigge på ordvalget og reflektere over, om ordvalget er noget de kan se i deres egen hverdag, er det ord de bruger? Er ordene nogle de kunne se blive brugt til beskrivelser af situationer som kunne foregå i virkeligheden?

PERSONKARAKTERISTIK

Personerne i romanen er flerdimensionelle, og de er med til at give et godt indblik i, hvordan Maria har det i sit samspil med dem.

Det er derfor også vigtigt for eleverne at kunne lave en fyldestgørende personkarakteristik og uddrage det væsentligste, både dét direkte i teksten og dét mellem linjerne. Eleverne skal benytte deres flerkoloneskema og karakterisere personerne Maria interagerer med gennem romanen.

Når eleverne begynder på en personkarakteristik kan de kigge efter:

- Personens udseende og hvad dette fortæller om personen
- Hvad er personen glad eller ked af?
- Hvilke ønsker og håb har personen?
- Hvad fortæller personens tanker og følelsesliv om denne?
- Hvordan opfører personen sig overfor sin omverden?
- Hvilket forhold har personen til Maria og omvendt?

Elevopgave

Eleverne skal, individuelt, skrive mindst én halv side, hvor en situation fra romanen bliver fortalt fra en anden synsvinkel.

Forslag til alternative synsvinkler

- Hvordan påvirker det Amalie på hendes rejse i Nepal, at hun ikke får svar fra sin bedste veninde Maria?
- Hvordan oplever Sylle sine møder med Maria mens hun sørger?
- ...eller noget helt tredje eleven finder interessant - kun fantasien (og romanen) sætter grænser

Dette kan munde ud i en samtale på klassen efter oplæsning af de alternative historier.

- Hvordan ville de have grebet situationen an?

MILJØ

Handlingen i romanen skifter hyppigt i både tid og rum. Det er derfor vigtigt, at eleverne benytter deres udfyldte flerkoloneskema for at finde steder i teksten der beskriver miljøet.

Inddel eleverne i grupper således, at de kan finde flest mulige eksempler og dermed med få mest muligt ud af deres flerkoloneskemaer.

Eleverne kan besvare

- Hvordan beskrives Bornholm?
- Hvor mange forskellige steder bliver beskrevet i romanen?
- Hvordan beskrives forholdene mellem de forskellige karakterer i fortællingen?
- Hvilken betydning har vejret og hvordan bliver beskrevet?
- Hvordan beskrives miljøet realistisk?
- Hvordan ville historien have fungeret et andet sted i verden? Havde det gjort en forskel?
- Hvad mener Tore med, at Maria skal tegne verden som hun husker den?
- Hvordan ville du tegne verden, hvis du skulle bestemme?

Elevopgave

Hver gruppe får en planche, hvorpå de skal tegne verden som den skulle se ud, hvis de bestemte.

Romanens slutning

”På Bornholm må man græde overalt” slutter med en fortvivlet Maria, der ikke ved, hvad hun skal gøre, i forhold til sig selv og sine følelser. Hvordan en roman afsluttes er noget af det vigtigste for en læser og for forfatteren. Man kan gå til en slutning på mange forskellige måder, det kan være en åben slutning der giver læseren mulighed for selv at videre digte på historien, det kan være en lukket slutning som giver læseren en form for afklaring omkring personen de nu har fulgt igennem en hel bog og en masse scenarier. Uanset hvordan slutningen gribes an, kan det altid være et stort diskussionsemne for om bogen er god. Kunne den have været bedre, hvis den var afsluttet anderledes? Eller sluttede den overhovedet som læseren havde forventet?

Elevopgave

Diskuter på klassen, hvorvidt det er en åben eller lukket slutning. Hvordan kan vi se det og forventede vi det?

Elevopgave

Eleverne skal forsøge at skrive en lukket slutning, i stedet for den åbne slutning som bogen har. Hvad gør det for indtrykket af bogen?

Elevopgave

Diskuter på klassen, hvordan slutningen afspejler realisme.

PERSPEKTIVERING

I en perspektivering er det oplagt, at eleverne skal drage paralleller mellem ”På Bornholm må man græde overalt” og et andet litterært værk. Jan Sonnergaards rå realisme i novellesamlingerne ”Sidste søndag i Oktober” eller ”Jeg er stadig bange for Casper Michael Petersen” vil fungere som

en fin kontrast, både i sprog og tematik. Eleverne vil herunder skabe yderligere bekendtskab med genrens muligheder.

DR har sendt en dokumentarserie, hvor den går tæt på sorgen der opstår hos et barn, der mister en forælder i en tidlig alder. En journalist åbner op for tabet af sin mor og hvordan det ændrede hendes liv.

DR TEMA: Mor er død, men det taler vi ikke om: <http://www.dr.dk/om-dr/programmer-og-koncerter/mor-er-doed-men-det-taler-vi-ikke->

Litteraturliste

<http://www.emu.dk/modul/dansk-f%C3%A6lles-m%C3%A5l-l%C3%A6seplan-og-vejledning>

[http://denstoredanske.dk/Kunst og kultur/Litteratur/Litter%C3%A6re perioder/realisme \(Litteratur\)](http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Litter%C3%A6re_perioder/realisme_(Litteratur))

<http://www.kulturkapellet.dk/filosofi,%20kultur%20og%20samfundsessay.php?id=30>

http://lærerværelset.dk/wp-content/uploads/Litteraturguide_morkebarnet_FINAL_WEB-PRINT.pdf

http://lærerværelset.dk/wp-content/uploads/K_Lejren_litt_guide1.pdf

http://lærerværelset.dk/wp-content/uploads/Barfoed_Braek_litteraturguide.pdf

<http://www.dr.dk/om-dr/programmer-og-koncerter/mor-er-doed-men-det-taler-vi-ikke->